

הספריה החדשה למנויים, 1994 [15]

עורך: מנחם פרי

מערכת: עוזי שביט, חזי שלח, רינה קלינוב

אלזה מורנטה
אלה תולדות

מאיטלקית: עמנואל בארי

הספריה החדשה

הוצאת הקיבוץ המאוחד /

ספרי סימן קריאה

המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות /

המפעל לתרגום ספרי מופת

פ

המען לחותמים:

טל. 03-5212327/8

(לקבלת אינפורמציה ולחתימה בטלפון בכרטיסי אשראי)

ת.ד. 16040, תל-אביב 61160

בטון צחור, אטום כולו, בלי חלונות או דלתות. עד מהרה מצאה עצמה בתוכו. היה זה בית־חרושת עצום, מואר בשורות־שורות של זרקורים מסנוורים; סביבה לא היה איש, רק מכונות ענקיות, מסובכות ומשוננות, שהסתובבו בשאון מחריד. והנה הסתבר כי השאון בוקע משבשבות זיקוקין ד־ינור של חגיגות ראש־השנה. אנו נמצאים על שפת־הים, המון ילדים נמצאים איתה, וביניהם אפילו אלפיו, וגם הוא ילד קטן. כולם מוחים בקולות דקים על שממקום כה נמוך אין רואים את התאורה החגיגית. לו רק היתה כאן איזו גיבעה או גזוזטרה! כבר חצות לילה, ואנחנו מאוכזבים... אבל לפתע מזדהר הים שלפנינו בהדר אשכולות אור גדולים ורבים מספור: ירוקים, כתומים, ואדומים כארגמן, מעל לגוון הכחול־כהה של הים בלילה. והילדים אומרים בשימחה: "כאן אנחנו רואים טוג יותר מאשר למעלה, כי בים משתקפת כל העיר כולה, כולל גורדי־השחקים ופיסגות ההרים."

לאחרונה, מדי יום כמעט, בצאתה מבית־הספר, היתה אידה הולכת אל הרובע היהודי, בתירוץ שהיא צריכה לקנות איזה מיצרך קטן, ובעצם בלי שום סיבה **מיוחדת**. היא חשה שעונג מפתה מושך אותה לשם, כמו עגל שנמשך אל ריח הרפת, או כאשה ערביה הנמשכת אל ריח השוק; וגם חשה בדחף של הכרח כופה, כמו כוח־המשיכה של כוכב שגורם לו לחוג סביב כוכב אחר. מרובע טֶסְטָאצ'ו, שבו היה בית־הספר, היתה מגיעה בתוך דקות ספורות ליישוב הקטן שמאחורי בית־הכנסת; אבל גם לאחר שהתחילה חופשת הקייץ, למרות הדרך הארוכה שהיה עליה לעשות מרובע סן לורנצו, היתה נענית מדי פעם לאותה קריאת כמיהה. כך קרה שבאחר־צהריים אחד, בעיצומו של הקייץ, הגיעה באקראי לחנות מכולת זמן לא רב אחרי שהחנונית ילדה תינוק בקיטון שבירכתי החנות. המיילדת הסתובבה עדיין בחנות; זו היתה יהודיה מנאפולי, שבגבותיה הסבוכות, אפה האיתן והנשרי, רגליה הכבדות ופסיעותיה הרחבות, ואפילו בדרך שחבשה את מיצנפת הכותנה הלבנה שלה על שערה האפור המתולתל - הזכירה לה תמונת הדפס של הנביא יחזקאל.

אידה אזרה עוז, לקחה לרגע את האשה הצידה, ושאלה לכתובתה בקול דקיק. את שאלתה תירצה בבקשתה של קרובת־משפחה, שאולי תזדקק בקרוב לשירותיה. עודה מדברת, פשטה אדמונית על פניה, כאילו האשימה את עצמה במעשה פריצות. אך יחזקאל - כיוון שאידוצה לא היתה מוכרת לה כלל, קיבלה את בקשתה כדבר טבעי ומובן מאליו. אדרבה, היא איחלה לקרובת־המשפחה את מיטב האיחולים, ומסרה לה מייד כרטיס קטן, שמודפסים עליו שמה, הכתובת ומיספר הטלפון. גם שמה שלה היה אידה, ושם משפחתה - דִי קֶאפּוֹאָה. היא התגוררה בקירבת הבאזיליקה של סן ג'ובָאנִי.

ככל שהלך הקייץ והבשיל, הפך נינו לחמורה מבין הבעיות הרבות המצטברות ומעיקות עליה. הוא עדיין לא חשד במאומה. כמעט בבעתה ראתה שהנה קרוב הרגע שמכורח המציאות יהיה עליה להצטדק בפניו, אך לא ידעה כיצד. היא

שקלה בדעתה שמא תיסע ללדת בעיר אחרת, ובשובה עם הפעוט תטען שקרובת־משפחה שנפטרה הפקידה אותו בידיה... אבל נינו ידע היטב שאין לה שום קרובת־משפחה, לא כל שכן קרובת־משפחה שאידה תיאות לקחת ממנה את נטל גידולו של תינוק, ועוד בימים קשים כאלה! את נינו אי אפשר להוליך בכחש; גם הפעם לא היה לאידה שום מוצא אלא לסגת אל מאחורי הלא־אפשרי ולהניח לגורל לפעול כחפצו.

אבל העולל עצמו בא לעזרתה והקדים בכמה שבועות את צאתו לאוויר העולם. הלידה היתה צפויה רק לקראת הסתיו, אבל תחת זאת התרחשה בסוף אוגוסט, כשנינו היה במחנה־קייץ של נוער פאשיסטי. ב־28 באוגוסט, כשחשה בצירים הראשונים, היתה אידה לבדה בבית; אחוזת בהלה, ואפילו בלי לטלפן ולהודיע מראש על בואה, עלתה לחשמלית בדרכה אל המיילדת.

כשעשתה את דרכה במעלה המדרגות הרבות, גברו ציריה ונעשו מחרידים. יחזקאל עצמה פתחה את הדלת, ואידה, שכבר לא היתה מסוגלת להסביר דבר, נכנסה, ומייד הטילה עצמה על המיטה בצעקה: "סיניורה! סיניורה! הצילו!" בעוד היא מתפתלת וצורחת, שיחררה אותה יחזקאל המנוסה והמרגיעה מבגדיה. אבל אידה, אפילו בשעה שהתכווצה בציריה, נבעתה מן המחשבה שתיחשף במערומיה, וגישה בידיה אחר סדין להתכסות בו. וכשביקשה המיילדת להתיר את המחוך, נאחזה בה אידה נואשות, לעצור בעדה, כי שם, מתחת למחוך, הצמידה בסיכה גרב תפור ובו כל חסכוניתיה. ואומנם, חרף קשיי המלחמה, לא ויתרה אידה על מנהגה הישן לחסוך מדי חודש סכום קטן ממשכורת־תה. מאחר שלא נתנה אמון במחר, וכיוון שבבדידותה הגמורה היטב ידעה שאין לה מי שתוכל לסמוך על עזרתו בשום מיקרה שיזמן לה הגורל, החזיקה בגרב את כל עצמאותה, את כבודה ואת מטמונה. היו שם בסך־הכל כמה מאות לירות, אבל בעיניה היה הסכום גדול למדי.

משנתחוור ליחזקאל, ולא בלי קשיים, המניע להתנגדות האווילית, מצאה דרך לשכנע את אידה שתניח לה להוריד את המחוך; וכדי להרגיעה שמה אותו, יחד עם הגרב המחובר אליו, מתחת למיזון שאידה שכבה עליו.

הלידה לא היתה ממושכת וגם לא קשה. היצור האלמוני כאילו התאמץ לצאת לאוויר העולם בכוחות עצמו, בלי להכאיב יותר מדי לזולתו. כשזעקה היולדת את זעקתה האחרונה ונשכבה לבסוף משוחררת וטובלת בזיעתה כבתוך ים מלוח, הכריזה המיילדת:

"זה זכרכר!"

ואומנם היה זה גברבר זעורר; יצור כה קטן, שנח לו בנחת על שתי כפות ידיה של המיילדת, כמו בסלסילה; ולאחר שעמד בגבורה במשימת בואו לעולם בכוחות עצמו, לא נותרה בו אפילו בת קול לבכי. הוא הכריז על קיומו ביבבה כה קלושה, עד שנדמה לעז קטנה, שנולדה אחרונה ונשכחה בתוך הקש. עם זאת היה מושלם וגמור במידותיו הזעירות, וגם חמוד ובנוי כראוי, עד כמה שאפשר

היה לראות. הוא גמר בדעתו לשרוד, ולראייה, חיפש בשקיקה, ברגע המתאים וביוזמתו, את שדיה של אמו.

ואמו, בגלל היערכותם המיסתורית של איבריה האמהיים, אפילו לא חסרה את החלב הנדרש. נראה בעליל שאת כל המזון המועט שאכלה חילקה בין התינוק הזעיר והנסתר לבין מלאי החלב שלה; ובאשר לה, היא נותרה לאחר הלידה כה צנומה וחיוורת עד כי נראתה ככלבה משוטטת שהמליטה בקרן הרחוב.

שערו השחור של הרך הנולד היה עשוי כולו ציצות-שיער רכות כנוצות, ובאשר לעיניו – כשאך הניח לה לראות מעט מהן בשני הפלחים הזעירים שבקושי פתח, מייד זיהתה בהן אידה את הצבע הכחול העמוק של עיני השערוריה שלה. הן לא בוששו להיפקח לרווחה, והיו כה גדולות בתוך הפנים הקטנטנים, שנראה כאילו המראה שנגלה לפנייהן כבר מהלך עליהן קסם. אין ספק שצבען של העיניים, אף כי היה מדולל באדי חלב ראשוניים, שיעתק במדויק את הצבע הכחול העמוק ההוא, שנראה כאילו לא מן האדמה נולד, אלא מן הים.

כנגד זה, עדיין אי אפשר היה לדעת מניין באו לו תווי הפנים, ולפי שעה ניתן רק להבחין בעיצובם הזעיר והנחמד. אפשר שגם הפה, ששפתיו מתבלטות ברכות, הזכיר את הפה האחר.

כל עוד לא היתה מסוגלת לזוז, נשארה אידה אצל יחזקאל, שנתנה לה את מיטתה, ולעצמה הניחה מיוזן על ריצפת המיטבת. הדירה, שהמיילדת חיה בה בגפה, כללה למעשה רק מיטבת וחדר-שינה. בחדר-השינה ניצבה מיטה גדולה בסגנון המקובל בנאפולי, עשויה ברזל צבוע, והיה שם חלון פונה אל הרחוב, שבמבט אלכסוני אפשר היה להשקיף ממנו על הבאזיליקה של סן ג'ובאני, שאת כיפתה מעטרים חמישה-עשר פסלים ענקיים, של ישו ושל הקדושים ששם יוחנן ושל אבות הכנסייה.

המיילדת היתה גאה מאוד במקום המגורים הפרטי שלה. ומי שראה אותה כאן בביתה – לבושה חלוק כותנה ארוך שנראה כגלימה – התקשה עוד יותר להחליט אם לפניו אשה או זקן. גם קולה לא היה קול אשה. הוא נשמע כאחד מאותם באסים ששרים באופרות בתפקיד המלך הבא-בימים, או הנזיר המתבודד.

ביום השני הזכירה המיילדת לאידוזה שיש לתת לתינוק שם, ואידה השיבה שכבר החליטה לקרוא לו ג'וזפה, כשם סבו מצד האם, כלומר אביה. לא די בשם אחד בלבד, אמרה יחזקאל: דרוש גם שם שני ושלישי. אבל אידוזה לא חשבה על שני השמות האחרים, והמיילדת, לאחר ששקלה את העניין שיקול מעמיק, הציעה לה כשם שני פליצ'ה, כדי להביא לו מזל טוב, וכשם שלישי – אנג'ולינו, בגלל זעוריותו ועיניו התכולות, ובגלל שהוא ילד טוב שקולו כמעט לא נשמע.

משנמצאו השמות, הציעה המיילדת לסור בעצמה אל לישכת מירשם התושבים, ולהצהיר על הילד כחוק. בתחילה נרתעה אידוזה, מטעמים מובנים, ואולם נמלכה בדעתה, ומבין שתי האפשרויות, לגלות את חרפתה לפקיד הרשות

או למיילדת, בחרה לבסוף בשניה. היא לא הסבירה בעל-פה, אלא רשמה, ביד רועדת ובאותיות-דפוס, על דף שהגישה מקופל, את הדברים הבאים:

ג'וזפה פליצ'ה אנג'ולינו
נולד ברומא ביום 28 באוגוסט 1941
לאידה ראמונדו, אלמנת מאנקוזה,
ולאב אלמוני.

כל יום היתה יחזקאל מופיעה במועדי הארוחות, כדי להכיין; אבל בשאר שעות היום שהתה תמיד בחוץ, בענייניה המקצועיים, ואידה שכבה כל היום כולו במיטה הענקית, המוצעת בסדינים נקיים, ליד ג'וזפה, הקטן כליכך במידותיו, שאי אפשר היה שלא יחוש תועה בין האנשים הגדולים שבעולם. רוב הזמן ישנו שניהם. העונה החמה העיקה על העיר; אפילו הזיעה הרבה, שאידה טבלה בה במיטתה, השרתה עליה תחושת עזובה ופאסיביות, כים מלוח שמימו פושרים וגופה נמס בו. היא ביקשה את נפשה למות במיטה הזאת, יחד עם התינוק שלה – שיסתלקו להם שניהם יחדיו מעל פני האדמה, כאילו הפליגו בסירה.

ביום הרביעי החליטה לשוב הביתה; יחזקאל הציעה ללוותה, אבל אידה סירבה בתוקף, מבוהלת מעצם המחשבה שהאשה תזדמן לסביבת מגוריה. ואומנם, כל מי שנודעו לו סודותיה, הפך בעיניה למיטרד שיש לחמוק מפניו, כחיות המידבר הדואגות לטשטש את עיקבותיהן מפני חוש-ריח עויין.

היא התכוננה איפוא לצאת לדרך לבדה, ולשם זהירות המתינה לרדת הלילה. בשעת סילוק החשבון חייבה אותה יחזקאל רק בהוצאות האוכל, ובשביל השאר (מאחר שראתה את גופה הנפוח והמנוון, שעם כל מה שלבשה עליו – ולמרות אותו גרב מפורסם – הסגיר את הדלות) לא רצתה לקבל שכר. היא עצמה סיפקה סחבה גדולה ודהויה, אך נקיה, שג'וזפה, הישן שנת ישרים, נעטף בה כך שרק חוטמו ביצבץ מתוכה. עמוסה בצרור הקטן הזה ובסלה, שוב עלתה אידה לחשמלית בכיוון סן לורנצו. כבכל ערב, היו פנסי הרחוב כבויים בשל ההאפלה, ובחשמליות הפיצו הנורות העטופות איזה זוהר כחלחל.

ואולם הפעם נטתה לה החשיכה חסד; בשוכה הביתה, כפושע השב לזירת הפשע, עלה בידה לעבור בלא שאיש יראה אותה. חדר-השינה שלה היה ממוקם בפנינת הבניין, וחלונו היחיד פנה אל הרחוב; לפיכך, בכיו הנדיר של ג'וזפה יכול היה רק בקושי להגיע לאוזני השכנים, שאידה ביקשה להעלים מהם את קיומו כל זמן שאפשר. היא מיקמה את בנה הקטנטן לצד מיטת כלולותיה, במיטת ברזל קטנה בעלת דפנות, שהיתה מיטתו של נינו בקטנותו, ושאחר-כך שימשה לאיחסון שמיכות, קופסאות, ספרים ישנים וכיוצא באלה. במיטה זו עשה ג'וזפה את היום כולו, ישן ונח, כשודד שאיש אינו חושד במקום מחבואו.

נינו היה אמור להיעדר עד אמצע ספטמבר, בתי-הספר סגורים, ובתקופה זו גם אין שיעורים פרטיים; אידה היתה רוב הזמן בבית, ויצאה רק לעת ערב,

לערוך קניות הכרחיות. בין השאר תהתה אם עליה לדאוג להטבלת היילוד, על-מנת להגן עליו ביתר שאת מפני רשימת הטמאים הידועה; אבל המחשבה שיהיה עליה להכניסו לכנסיה דחתה אותה מאוד ונראתה לה בגידה חמורה ברובע היהודים משוללי הזכויות. לפי שעה החליטה איפוא שיישאר ללא דת: "בין כה וכה, אמרה בלבה, "לא כמו נינו, לו יש רק חצי אילן יוחסין. איך אפשר יהיה להוכיח את החצי הארי?! הרשויות יטענו שהוא אפילו פחות ארי ממני. וחץ מזה, הוא כל-כך קטן, שבכל מיקרה, לא משנה לאן ישלחו אותי, תמיד אקח אותו אתי, ואפילו אם נצטרך למות יחד."

יום החמישה-עשר בספטמבר היה בשבילה יום הרה-עולם. אז בערך צפוי שובו של נינו, ויגיע רגע ההסבר הגורלי, שדחתה שוב ושוב. פעם בפעם היה שב ועולה בדעתה אותו תירוץ עלוב בדבר קרובת-המשפחה הדמיונית – שיכלה להגות. והיא היתה הופכת והופכת בו באי-רצון ובלא שיכנוע, עד שלבה היה הולם בחוזקה והיה יורד עליה דיכאון מבחיל. כיוון שציפתה לשובו של נינו בכל רגע, הקדימה את קניותיה אותו יום, אבל נינו חזר דווקא אז, וכיוון שהיה אדון למפתחות, נכנס הביתה בהיעדרה ללא כל קושי.

כבר כשעמדה מאחורי הדלת, מתחבטת בין הסלים למגעול, שמעה אידה קול דישדוש צעדים מבפנים, וכשנכנסה ראתה על הריצפה בכניסה את התרמיל. נינו הופיע מייד, לבוש עדיין במכנסי המדים של "חלוץ פאשיסטי", אך פלג גופו העליון מעורטל (כי מייד בשובו נחפז להסיר את כותונתו בגלל החום). כל גופו היה שזוף, ובעיניו זרחה חיות יוצאת-דופן. בקול מחושמל, מחמת ההפתעה המרעישה, אמר:

"הי אמא, מי זה?!"

ומייד הקדים אותה והלך אל חדר-השינה; שם, בצחוקים קלילים, שנשמעו כדו־שיח, גחן מעל המיטה הקטנה. במיטה שכב ג'וזפה, שהביט בו כאילו כבר זיהה אותו. עד היום היה מבטו הזוי ומצועף אדי לידה, והנה כעת, נדמה שברגע הזה ממש הוא מביע את המחשבה הראשונה בחייו: מחשבה שכולה הבנה חוגגת, נשגבת; עד כי גם זרועותיו ורגליו הזעירות ליוו אותה ברמז של ניפנוף ראשוני. "אז מי זה, אמא, מי זה?!" חזר נינו על דבריו, נדלק יותר ויותר מן השעשוע. אידה חשה איך עולה ובא בגרונה בדחפיות מסחררת התירוץ הידוע על קרובת-המשפחה. אבל התירוץ הארוך מיאן לעלות על שפתיה; וההסבר היחיד, חסר-השחר, שנפלט מפיה בגימגום היה:

"הוא... הוא... נמצא ברחוב!"

"ומי מצא אותו?" הוסיף נינו לשאול, עדיין שרוי בהתרגשותו הראשונית מן האירוע האדיר. אך זו נמשכה רק רגע קט, עד כי אפשר לומר שעוד בטרם הבחין פְסוּמק המבוכה שעלה בפני אמו, כבר לא האמין לדבריה. מבטו, שחיש-קל נעשה מודע, לעגני אפילו, עבר מפניה הלוהטות של אמו אל גופה, כאילו נזכר פתאום באיזה סימן שלא הבחין בו בזמן, ולעשר שניות השתעשע ברעיון

הקומי, שלאמו יש מאהב. "ומי כבר יכול לקחת אותה, זקנה שכזאת?" שאל את עצמו בספק. "בטח הרפתקה חולפת," שיער בלבו, "רק פעם אחת..." בינתיים למדה אידה ממבטו, שהבין את הכל; אבל בעצם לא היה איכפת לו כל-כך מניין צץ השי הלא-צפוי הזה; ולעומת זאת, חשוב מאוד היה לו להבטיח שיישאר אתו לנצח. כיוון שכך, הניח מייד לכל שאיפה לדעת יותר, ושאל בדאגה:

"אבל עכשיו נשאר אתו אצלנו, מה? הוא נשאר כאן איתנו!"

"כן..."

"ואיך קוראים לו?" שאל, קורן בסיפוק עמוק.

"ג'וזפה."

"הי פפה! הי פפיניו! הי הי!" החל לקרוא ולהשתולל מעל לתינוק, שמצידו הוסיף לבעוט בעיטות טירון זעירות, שמח ואסיר-תודה על שהחל מהיום הוא מכיר את החיים.

"הי אמא, מה את אומרת? אני יכול להחזיק אותו קצת?" הציע עכשיו נינו וכבר פשט ידיים משתוקקות מעל העריסה.

"לא! לא! לא!!! אתה תפיל אותו!"

"באמת! הרמת מישקלות כפולה אני יודע לעשות, ואותו אני אפילו!" התקומם נינוצו בכוח. אך לפי שעה ויתר על יוזמתו, ובתוך מערבולת המחשבות שבראשו כבר עבר לבעיה אחרת, שעכשיו נזדמן לו הרגע לפתרה, והוא תבע ללא-דיחוי:

"הי אמא! עכשיו שג'וזפה כאן, אנחנו יכולים להביא כלב הביתה!"

זה היה אחד הנושאים למריבות חוזרות בינו לבין אמו. נפשו יצאה לכלב, ואילו היא, בשל כל מיני סיבות, לא רצתה לשמוע על זה. אבל במצב הנחיתות האיומה שהיתה בו היום, לא נותר לה אלא להיכנע לסחיטה: "ובכן... אה... אה..." היתה תשובתה הראשונה המגומגמת, שכבר חרצה את דינה, אך היא הוסיפה ואמרה בתקיפות:

"אתה רוצה להמיט חורבן על הבית הזה!!!"

במריבותיה עם נינו היתה אידה מחקה בלי משים חרפות תנכיות שהיו שגורות בפיה של נורה. אך כשיצאו מפיה של אידה, עם פני הילדונת בת השתים-עשרה נטולי התואם שלה – נשמעו קומיות בתכלית, וגם כלל לא מזיקות. הפעם היה ברור ממראה פניו הדרוך של נינו, שהוא מצפה לכניעה ללא תנאי...

"...תעשה מה שאתה רוצה! אוי אלי... כבר מזמן אני יודעת שכך זה

ייגמר..."

"יופי, אמא! אז אני מביא אותו הביתה! יש כלב אחד, שמחכה לי תמיד על יד חנות הטבק!!" צעק נינארידו, יוצא מגדרו. אחר-כך שתק שעה קלה, נהנה בדמינו מחזיונות כלביים, שהיה ברור כי הם גורמים לו אושר עילאי. וכאן, כיוון שבלבה כבר התחרטה אידה על ההשלמה עם הגזירה החדשה, ביקשה לפחות להפיק איזה רווח מן המצב, והפטירה במאמץ רב:

"שמע, נינו... עכשיו אני חייבת לומר לך... זו אזהרה מאוד מאוד חמורה... שים לב: אל תספר לאיש על... התינוק הזה. בינתיים יותר טוב להסתיר ש... שהוא קיים... אבל אם הוא יתגלה, ומישהו ישאל אותך שאלות, הדבר היחיד שאפשר להגיד הוא שזהו אחיין, שנשאר בלי קרובים אחרים ו... ונמסר לדינו..."

להרף מבט חטוף אחד הוא פניו של נינו ביהירות, חמלה, עליונות וחירות. הוא משך בכתפו בהעוויה, נעמד פשוט רגליים בתנוחה של מהפכן על המיתרס, וענה:

"אם שואלים אותי, אני אומר: מה זה העסק שלכם בכלל!"

באותו רגע ממש נשמעה מכיוון המיטה הקטנה יבבה, שהצחיקה אותו מייד. בקלילות חזרו המראות המאושרים מלפני רגע להתלוצץ בעיניו. בידיים תחובות בכיסיו עבר נינו לנושא אחר והציע לאמו:

"ועכשיו, כדי לחגוג את ג'וזפה, מה דעתך לתת לי כסף בשביל חפיסת נצינאלי?"

"ידעתי שתנצל גם את זה לרעה! אתה נצלן! קרייריסט ושוודד! ועכשיו, כדי לחגוג את ג'וזפה אתה רוצה להדגים לו מהי הפקרות? ואתה אפילו לא בן שש-עשרה! בגיל כזה מעשנים!"

"אם לא בגיל שש-עשרה, אז מתי? בגיל תשעים?" התריס כנגדה בקוצר-רוח מתנשא. ומייד דחק בה, כמו נחה עליו לפתע הרוח:

"ואולי את מזמינה אותי גם לגביע של גלידה? את יודעת מה, שתי גלידות: אחת לי, אחת לך."

"היי, נינו... מה אתה חושב לך היום, שנעשיתי מיליונרית? אתה רוצה שנפשוט את הרגל לגמרי!!... חוץ מזה, תחליפי-הגלידה האלה, שלא יודעים ממה הם..."

"החלבן שליך מוכר הטבק, הוא עושה גלידות מעולות."

"גלידה או סיגריות. יותר משתי לירות אני לא נותנת לך."

"הסיגריות, ועוד הגלידות, וידיעות הספורט ו'גאָזטה' (שכחת שהיום יום שני?) – צריך חמש לירות ולא שתיים! נו, אמא, אל תתחילי שוב עם היללות הרגילות! הרי לא תתרוששי בגלל חמש לירות מחורבנות! קדימה, אמא, תקפיצי אותם, נו, מה איתך, את נעשית יותר גרועה מיהודיה!"

בשביל נינו היתה זו אימרה עממית מקובלת, בלי כל משמעות ממשית. למען האמת, לא התעניין כלל ביהודים ובמצבם ובעצם לא ידע עליהם דבר, כאילו מדובר בקימיקים או בפיניקים; לפיכך נעלם מעיניו הרטט הקל והלא-נמנע שחלף באידה. אבל אידה, כדי לפרוק מעט מהמתח, תקפה אותו בנושא אחר (מעופש כבר, לאמיתו של דבר) מאוצר הקטטות המשפחתיות שלהם:

"כמה פעמים אמרתי לך שמרגיז אותי שאתה מדבר בדיאלקט הנמוך הזה, בביטויי הרחוב הגסים האלה! מי היה אומר שאתה – הלוא אתה מדבר כמו חמור

– שאתה – שאתה... בן של מורה. ואתה לומד בתיכון עיוני – ללימודים קלאסיים!! הרי אתה לא איזה איכר חסר השכלה, למדת איטלקית תיקנית ונאה..."

"גבירתי היקרה, אני פונה אליה בבקשה הבאה: תעניק-נא לי פרוטה."

"אתה פושע... אני לא יכולה לראות אותך! כשאני רואה אותך זה כאילו עשן חודר לעיני!"

מפרסס בקוצר-רוח החל נינו לשרוק את ההימנון הגרמני, Deutschland, Deutschland: "נו, תני כבר את הכסף, קטע את דבריה."

"כסף... כסף... רק על זה אתה חושב! תמיד כסף!"

"ובלי כסף, איזה מין חגיגה זו?"

נרגז ונחוש בדעתו לצאת, ובלי יכולת לשאת עיכובים נוספים, נראה לנינו שחלל הבית הצר והסגור הוא עוול משווע כנגדו, והוא התחיל צועד אנה ואנה בחדר כמו בכלא, בועט בנעלי-הבית, בסחבה, בקערה ריקה, ובכל חפץ אחר שנקרה לרגליו: "את הלירות, אמא-לה!" אמר לבסוף, וניצב מול אמו כמו איזה שווד דרכים.

"אתה, סופך שתהיה גנב ורוצח!"

"אני, סופי שאהיה ראש הבריגאדות השחורות. אני, כשאני אגיע לגיל, אני אלך מייד להילחם למען המולדת ולמען הדוצ'ה."

עודף ההתרסה בקולו כשביטא את המלים העיד על כוונה לחלל את הקודש. ביומרותיו הילדותיות אפשר היה לחוש שהמולדת, הדוצ'ה ותיאטרון העולם כולו נתגמדו לקומדיה, שכל ערכה הוא בהתאמתה ללהט הקיום שלו. מבטו שב והצטעף באותה בגרות מיסתורית, מוכנה לקראת כל שערוריה או מעשה אכזריות; ולפתע, בסתירה מהירה, באה תמימות זוהרת ושינתה את מבטו. ואכן, ברגע זה ממש הוציאה אמו את ארנקה הקטן והממורטט מתוך סל הקניות והושיטה לו את הלירות המפורסמות, והוא, זריז כדגלן המזנק אל שדה הניצחון, תפס אותן, ובלי להתמהמה המריא לעבר הדלת.

"מה אתה עושה?" חסמה אותו אמו, "אתה לא מתלבש? תצא עירום?"

"או מה? אני צריך להתבייש?" השיב לה, אבל נכנע להכרח. וכשחזר בריצה אל הכיסא שעליו הטיל את חולצתו, לא שכח להתעכב רגע קל מול המראָה בארון הבגדים, להעיף בעצמו מבט של קורת-רוח. גופו השזוף והנאה עוד הסגיר את הילדות בעדנת עורפו ובעצמות השיכמה הבולטות מתוך גוו הצנום, אך בורעותיו כבר החלה להתפתח מערכת שרירים גברית, שאת יכולתה בדק מול המראָה, מתפאר בה בזחיחות שאינה יודעת שובעה. אחר-כך, כבר בריצה, לקח את החולצה השחורה; אבל כשגילה שהיא מיוזעת ומחניקה, השתחל לתוך גופיית כותנה לבנה, ולבש אותה מעל למכנסי החלוצי-הפאשיסטי, מבלי לתת דעתו לסתירה, כל-כך מיהר לברוח למטה! ונעלם.

אידה כבר התכוננה (אפילו בהקלה מסויימת) לא לראותו חוזר עד שעת ערב